

ЖИВОТНО ОСИГУРУВАЊЕ

Автор: Асистент м-р Марјан Габеров

(Европски универзитет Р.М. – Факултет за правни науки)

Април, 2015 г.

Оправданост на животното осигурување

Животот на луѓето е полн со изненадувања и непредвидливи настани. За голем дел од постапките во секојдневниот живот луѓето знаат и истите однапред ги планираат, меѓутоа во животот се случуваат и настани кои не зависат од нивната волја т.е. се случуваат непредвидено. Поради фактот дека не може да се предвиди нивното случување, произлегува и неможноста луѓето да се подготват за последиците од таквите настани, кои последици можат да бидат и катастрофални како по животот, така и по имотот на луѓето. Земјотресите, хавариите, епидемиите, пожарите, поплавите и многу други елементарни непогоди се само дел од таквите настани кои можат да се случат во животот на луѓето.

Основната и заедничка карактеристика на сите тие настани е токму неизвесноста за нивното настанување, односно истите можат да се случат еднаш, двапати или повеќепати во текот на животот, но не е исклучена ниту можноста да во текот на животот на едно лице да се случат повеќе различни настани, но исто така постои и можност истите да не се случат ниту еднаш во текот на животот. Токму таквата неизвесност била причина за појава на осигурувањето, поради потребата луѓето да си обезбедат соодветна заштита т.е. обештетување доколку им се случи некој од осигурените настани. Со осигурувањето не се спречува настанување на осигурениот настан, туку се врши пренесување на ризикот од можноста за настанување на истиот врз осигурителното друштво, односно осигурувањето претставува облик на управување со ризикот насочено пред сè кон намалување на финансиските губитоци. И покрај тоа што ваквите настани можат да предизвикаат најразлични последици, сепак се чини дека финансиски последици се најизразени, односно највоочливи кај ваквите настани. Таквите последици можат да бидат големи така

што едно лице не би можело самостојно да ги поднесе , а без притоа да ја доведе во прашање како својата така и егзистенцијата на своето семејство. Од таа причина се јавува осигурувањето со кое се здружуваат ризиците на повеќе лица во едно друштво за осигурување кое полесно може да ја поднесе исплатата на штетата која настанува.¹

Постојат најразлични видови осигурување на живот, но сите тие имаат заедничка карактеристика, а тоа е што овозможуваат и долгорочно штедење. За да може осигуреникот да се осигура од ризик, неопходно е да плати премија, а тоа всушност зависи осигураната сума кај животното осигурување. Полисата за животно осигурување е уникатен финансиски производ што нуди двојна поволност: истовремено му овозможува на осигуреникот да се осигура и да штеди.² Доколку настане осигуран случај (се случи некој од ризиците што ги покрива полисата), тогаш корисникот на осигурувањето или неговите наследници ја добиваат целата осигурана сума. Доколку не настане некој од ризиците што ги покрива полисата, осигуреникот ја добива однапред договорената осигурана сума, зголемена за износот на остварената добивка што ја определува осигурителната компанија секоја година. Полисата за животно осигурување е производ што му е потребен на секој поединец, затоа што освен што овозможува долгорочно штедење, исто така, овозможува покривање на ризиците од болест или несреќен случај. Финансиските последици од преживување тешка болест или несреќа можат да бидат уништувачки за животниот стандард на семејството. Со полисата за животно осигурување се обезбедуваат приходи во најтешките моменти за семејството, покривање на болнички трошоци и нега.

Основната премиса кај животното осигурување и кај осигурувањето воопшто е дека тоа е всушност механизам за управување со ризикот којшто е првенствено насочен кон намалување на финансиските губитоци кои настануваат како резултат на несакани настани, но и ефикасен инструмент за штедење кога ќе се случат тие настани и е ориентиран кон намалување на несигурноста, особено финасиската. Осигурувањето од непредвидената ситуација има одредени белзи и карактеристики што го прават

¹ Крстановски Миладин, „Осигурително право“, Факултет за туризам и организациони науки-Охрид, 2007 година, стр.32

² Гордана Витанова, Животното осигурување како заштеда и дополнителен извор на приходи, Еквилибриум бр. 5, Економски факултет – Прилеп, Прилеп, 2011 год. стр. 15

единствено, па така и договорот за осигурување од непредвидените ситуации по многу нешта се разликува од другите типови на осигурување. Кај овој вид на осигурување настанот од кој се осигуруваме е позната случка, а тоа е дека никој не живее вечно, знаејќи ги и имајќи ги во предвид биолошките и природните процеси, имајќи го во предвид животниот тек, раѓање, живеење и умирање. Сепак, животното осигурување не ги нарушува барањата на осигурителниот ризик, а не се осигура можноста за смрт туку предвремената смрт. Кај овој вид на осигурување е карактеристично тоа што ризикот не е дали индивидуата ќе почине, туку кога, а ризикот се зголемува од година во година. Од гледна точка на компаниите за осигурување може да се забележи дека шансите за загуба според договорот за животно осигурување се поголеми во втората половина од договорот отколку во првата, и така натаму се додека осигуреникот не почине.

Историска генеза на животното осигурување

Во насока на поопстојно разгледување на животното осигурување потребно е да се направи кус историски осврт на животното осигурување во минатото. На појавата на животното осигурување во денешниот организиран облик претходела долга историја и перманентен развој, обусловен од развојот на економските, техничките и цивилизациските компоненти.

Најнапред почнувајќи од Стариот век, треба да се напомене дека иако во овој период нема докази за постоење на договори за осигурување не значи дека овој период нема значење за осигурувањето. Уште од тогаш се развивале елементите на она од кое подоцна ќе настане дејноста осигурување која ќе се врши врз основа на посебни правни прописи и правила на структурата.

Прво нешто што наликувало на животно осигурување, се појавило од античките добротворни организации. Нивните членови донирале средства во фонд за да им се помогне на понесреќните членови на групата. Во 2500 година п.н.е. египетските масони се здружиле во клуб за обезбедување на средства за закоп на членовите. Подоцна околу 3

век п.н.е грчките погребни друштва, поддржани од донациите на членовите, биле најчесто употребувани средства за закоп на членовите и поддршка на семејствата. Римските погребни и доброволни организации, познати како Колегија, ја извршувале истата функција. Тие обезбедувале материјална сигурност на своите членови врз основа на правила со кои се регулирала нивната работа, а содржеле и одредби одржливи и од денешна перспектива за правата и обврските на членовите, последиците од неизвесни случувања, исклучувања на обврските на друштвото во случај на самоубиство и др.³

Се смета дека токму од овие здружувања се развиле средновековните здруженија на занаетчиите (цехови, гилди), кои на своите членови им нуделе услуги слични на оние кои денес се содржани во договорите за осигурување на живот, незгоди или болести. Друштвата прибирале средства кои се давале на семејствата во случај на смрт на некој член и служеле за обезбедување на материјална сигурност во случај на негова неспособност за работа. Семејствата биле основна ќелија на заедницата чии членови меѓусебно си помагале.

Во Средниот век со развојот на трговијата, особено поморската, се повеќе се зголемувала свеста за опасностите кои демнат како и идејата за справување со истите. Во почетоците заштитата имала облик на игри на среќа и непостоееле елементите на дисперзија на ризикот и солидарност.

Во овој период првото осигурување кое имало облик на осигурување на живот се јавило во Англија. Осигурувањето од поморски ризици почнало да се комбинира со осигурување од напади од пиратите. Првите такви договори почнале да се склучуваат во XIV век и обезбедувале одредена сума за откуп на морнарите кои ги заробиле Маварите или Турците. Меѓутоа работите на осигурување на животот на некое лице што се склучувале и во многу други развиени европски градови не секогаш биле поврзани со поморскиот ризик. Во почетокот тоа биле обложувања во нечиј живот, на пример, дека папата ќе доживее одредена старост, дека царот ќе преживее некој настан, дека ќе се роди престолонаследник и.т.н., притоа сосема јасно е дека овие работи немале ништо заедничко со осигурувањето, а поради шпекулативниот карактер почнале да се

³ Воган Џ. Емет, Воган М. Тереза, „Основи на ризик и осигурување“, Академски печат, Скопје, 2009 година, стр.2

забрануваат како неморални со образложение дека човекот нема цена и дека неговиот живот неможе да биде предмет на тргување.

Основите кои осигурувањето денес ги познава и кое почива на принципите на актуарската математика се утврдени во XVII век. Во овој период осигурување се развивало паралелно со развојот на трговијата и индустријата.

Во Англија со Законот за обложување (Gambling Act) донесен 1774 година е направена разлика помеѓу вистински договори за осигурување на живот и т.н. „паразитски“ работи како што се обложувања или игри на среќа. Законот дозволувал само работи на осигурување на живот, а забранувал работи кои имаат за предмет нечиј живот.

За разлика од обложувањата кои биле забранети, работите на тонтината биле дозволени. Имено, на крајот на XVII век банкарот Lorenzo Tonti бил предводник на основање на посебни здруженија со одредено траење најчесто 15 години, заради материјална заштита на членовите на здружението. Членовите уплаќале доприноси кои биле акумулирани и исплатувани со престанок на здружението, поради истекот на времето за кое било основано. Сличноста со осигурувањето на живот во современа смисла е во тоа што со доприносите е создаван капитал кој се исплаќал по истекот на одредено време. Работата на тонтината не се засновала на техниката на осигурување, таблица на смртноста и законот на веројатноста, туку на чист случај и биле распространети најмногу во Франција. Цел на тонтината не била да покрие некој ризик, туку исплата на одреден паричен износ кога ќе се исполнат условите за тоа.⁴

Првото модерно друштво за животно осигурување Друштвото за осигурување на вдовци и вдовици основано 1699 година во Лондон наплатувало од сите осигуреници ист износ на премија и не било успешно. Потоа во 1762 година Праведното друштво за осигурување на живот вовело различни премии за осигурување и ги земало во обзир годините на осигурениците и работело успешно. Првото здружено друштво за осигурување е New life England основано 1835 година, додека подоцна се основани уште дванаесет други во областа на животното осигурување. Првото друштво за животно осигурување во САД основано е во 1759 година под името Друштво за помош на

⁴ Mashic Nikola, Zivotno osiguranje-osnovne principe, сопствено издание, Загреб, 2008 година, стр.13

сиромашните и загрозените презвитеријаски свештеници и сиромашните и загрозени сопруги и деца на презвитеријанските свештеници.⁵

До настанување на животното осигурување кое се заснова на техниките и принципите кои се задржани до денес доаѓа дури во XIX век кога исто така се бележи развој на имотните осигурување. Интензивниот демографски раст и забрзана индустријализација и развојот на градовите, како и на миграцијата од село во град, довеле до поинаков начин на живот. Многу луѓе живееле само од заработувачка која можела да изостане доколку се изгуби работната способност или доколку се остане без работа. Семејната солидарност се повеќе отсутувала, па следствено на тоа морале сами да се борат против тешкотиите кои настанувале како резултат на невработеноста, болестите, староста и презадоженоста. Овие околности создале плодно тло за развој на животното осигурување.

Во XX век животното осигурување особено се развива во земјите кои немале систем на социјално осигурување кој обезбедува неопходна материјална сигурност на граѓаните во старост и во случај на болест. Со оглед на реформите во социјалното осигурување во многу земји, овој вид на осигурување во почетокот на XXI век се повеќе добива на значење и во земјите кои традиционално имаат висок степен на социјална заштита. Имено, во современи услови претстои се поголема опасност државните фондови да станат недоволни за исплата на пензии и покривање на високоите трошоци за лечење, така што реформите имаат за цел на приватното осигурување да се префрли дел или во целост заштитата на граѓаните која била предмет на задолжителното здравствено и пензиско осигурување.

⁵ Прирачник за подготвување на стручен испит за вршење осигурително брокерски работи, Агенција за супервизија на осигурување, Скопје, 2010 година

Видови на животно осигурување

○ *Временско осигурување*

Временското осигурување како еден од типовите на животно осигурување овозможува привремена заштита. Се нарекува временско бидејќи покриеноста е за ограничено време. Периодот на кој се однесува осигурувањето, периодот за кој е обезбедена покриеност може да биде 1 година, 5 години, 10 години или 20 години. Може да биде осигурување за очекувано време, кое е временско осигурување за периодот за кој се очекува осигуреникот да живее, според табелите на смртност. Во најчеста форма, временската полиса се купува за одреден временски период, а впишаната вредност во полисата се исплатува само ако осигуреникот почине во тој временски период. Кај овој вид на животно осигурување предвидено е дека не се плаќа ништо ако осигуреникот го преживее временскиот период во полисата. Во зависност од корисникот, временските полиси може да вклучуваат одредби поврзани со обновувањето и конвертабилноста.

○ *Доживотно осигурување*

Кај овој вид на животно осигурување се среќава терминот рамна доживотна полиса кој се однесува на договори во кои премијата се плаќа за време на целиот живот на осигуреникот (на пример, до возраст од 100 години). Исто така се нарекува и континуирана доживотна премија.

○ *Универзано животно осигурување*

Основната карактеристика на универзаното животно осигурување, која го разликува од доживотното, е тоа што одредените ограничувања, премиите, готовниската вредност и нивото на заштита може да се приспособуваат за вметраење на договорот за задоволување на потребите на сопственикот. Како еден од типовите на животно осигурување, истото е воведено во 1979 година од страна на компанијата “Hutton Life”, која што е филијала на брокерската фирма “E.F. Hutton

○ *Променливото животно осигурување*

Променливото животно осигурување е доживотен договор во кој осигуреникот има право да одредува како ќе се инвестира готовинската вредност и го сноси инвестицискиот ризик во форма на флукутација на готовинската вредност и бенефициите во случај на смрт. Променливото животно осигурување произлегува од променливиот ануитет. Променливиот ануитет е обид за справување со ударот на инфлацијата на пензискиот доход преку поврзување на акумулацијата на пензиските фонсови со перформансите на обичните акции. Слично на променливиот ануитет, променливото животно осигурување е дизајнирано како решение за проблемот на намалената куповна моќ на доларот како валута проследена со инфлација. Пред неговото презентирање и претставување како конечен производ на осигурителниот пазар, биле презентирани повеќе модели за полиса на променливо животно осигурување, но конечниот модел произлегува од таканаречениот односен план, концепт што првично е предложен од страна на “New York Life”. Согласно со правилата и насоките на овој план, се наведува дека премијата е фиксна, но вредноста што е прикажана во полисата варира, со минимум што претставува правична висина на осигурувањето. Готовинската вредност на полисата не се гарантира и е променлива заедно со перформансите на портфолиото во кои премиите се инвестирани од страна на осигурувачот. Оваа готовинска вредност, која е флукутирачка обезбедува средства за плаќање на променливата висина на заштита во случај на смрт.

○ *Приспособливо животно осигурување*

Приспособливата животна полиса беше воведена во 1971 година и понудена како решение на дилемата произлезена од променливата потреба на индивидуата и можноста за плаќање на животното осигурување. Приспособливата животна полиса му овозможува на купувачот, со текот на времето, да приспособува различни опции на полисата како што се менуваат потребите за заштита и можноста за плаќање на премиите. Осигуреникот може да ја зголемува или намалува номиналната вредност прикажана во полисите до одредени граници и да ја зголемува или намалува премијата за времетраењето на полисата.

- *Животно осигурување со доживување*

Според полисите за доживување, кои, исто како и временското осигурување, се издаваат за одреден период, како на пример, 10 или 20 години, осигурувачот ветува дека ќе ја исплати номиналната вредност на полисата ако осигуреникот почине за време на нејзиното траење, но исто така ветува дека ќе ја исплати номиналната вредност ако осигуреникот преживее до крајот на полисата. Или што би се рекла и во двете ситуации добиваш, добиваш ако преживееш, и добиваш ако починеш. Овие полиси за доживување, во суштина, се инвестирачки инструменти, кои вршат комбинирање на чистото доживување со бенефицијата во случај на смрт. Договорот за чиста субвенција ветува исплаќање на вредноста прикажана во полисата само ако осигуреникот го преживее субвенционалниот период. За бенефициите што секој преживеан ги добива придонесуваат дел од членовите на групата кои умираат пред истекот на субвенционалниот период и за кои нема повраток на средствата. Полисите за чиста субвенција потекнуваат од Tontine полисите, кои обезбедуваат исплата на преживеаните лица по одредено време или по починувањето на некои корисници. Бидејќи полиците кај овој вид на животно осигурување бараат премии што ја надминуваат вредноста потребна за финансирање на бенефициите во случај на смрт, тие не се квалификуваат како животно осигурување според тековните одредби на даночниот кодекс.

- *Партиципирачко и непартиципирачко животно осигурување*

Помеѓу овие два вид на осигурување постои определена разлика, а со тоа и разлика помеѓу самите полиси, партиципирачката и непартиципирачката. Партиципирачката полиса е онаа за која годишните дивиденди му се исплаќаат на имателот на полисата. Првобитно, овој тип на полиси се издавале само од заедничките осигурувачи на живот, но денес тие се нудат од страна на голем број акционерски друштва за животно осигурување. Во премијата за партиципирачката полиса се вградени одредени граници на сигурност, доволно за да ги рефлектираат доброволните натплаќања, но оправдани со претпоставката дека во случај екстра премијата да не биде потребна, таа ќе му се врати на имателот на полисата како дивиденда.

Користена литература:

- 1) Гордана Витанова, Животното осигурување како заштеда и дополнителен извор на приходи, Еквилибриум бр. 5, Економски факултет – Прилеп, Прилеп, 2011 год
- 2) Воган Џ. Емет, Воган М. Тереза, „Основи на ризик и осигурување“, Академски печат, Скопје, 2009
- 3) Mashic Nikola, Zivotno osiguranje-osnovne principe, Сопствено издание, Загреб, 2008 година
- 4) Крстановски Миладин, „Осигурително право“, Факултет за туризам и организациони науки-Охрид, 2007 година, стр.32
- 5) Прирачник за подготвување на стручен испит за вршење осигурително брокерски работи, Агенција за супервизија на осигурување, Скопје, 2010 година

[Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported](#)

You are free:

- Ⓒ to Share - to copy, distribute and transmit the work

Under the following conditions:

- Ⓘ Attribution. You must attribute the work in the manner specified by the author or licensor (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- Ⓓ Noncommercial. You may not use this work for commercial purposes.
- Ⓔ No Derivative Works. You may not alter, transform, or build upon this work.
- For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work. The best way to do this is with a link to this web page.
- Any of the above conditions can be waived if you get permission from the copyright holder.
- Nothing in this license impairs or restricts the author's moral rights.